

„Amatérské loutkové divadlo, loutkárna, má v Popovicích již téměř stoletou kulturní tradici,“ říká principálka Markéta Čistá.

Nazdárek, zdraví vás Kašpárek, zazvonil zvonec a pohádky je konec!

Petra Bittmanová (Oliveriusová), autorka rozhovoru, foto archiv Markéty Čisté

Osobnost: Markéta Čistá, 39 let

- > rodačka z Velkých Popovic – Brtnice
- > s partnerem má dvě dcery (6 a 9 let)
- > zaměstnání: momentálně osoba pečující a všemožně pracující
- > vystudovala: Střední průmyslovou školu stavební Josefa Gočára v Praze
- > záliby: čtení (nejenom pohádek), cestování, zahrada – hospodářství, včelařství, čas strávený s rodinou

Do Velkopopovického loutkového divadla jsem jako malá občas chodila. Nevybaví se mi nikdo jiný než pan Vinš a jeho loutka Kašpárka. A samozřejmě jeho hry, zvané Vinšovky. To je teď ale jiné a po rozhovoru s paní principálkou Markétou Čistou mám pocit, že se divadlo někam posunulo, a těším se na blížící se sezonu po Vánocích. Z kroniky Loutkového divadla v tělovýchovné jednotě Sokol Velké Popovice psanou panem Vinšem jsem se dověděla mnoho věcí. On sám převzal loutkové divadlo v roce 1948 a vedl ho až do roku 2003. Loutkové divadlo ve Velkých Popovicích je již od roku 1926, někdy je zmiňován rok 1928. Sám zpracoval kolem 30 pohádek a některé se hrají dodnes. Zajímavý je také počet loutek, kterými se naše divadlo pyšní. Některé z nich dokonce pocházejí z dílny loutkaře Myslbeka, jenž je autorem postav apoštolů na pražském orloji.

Měli bychom si uvědomit, jak kulturní naše obec je. Divadlo, zážitek, který se nedá srovnat s ničím jiným, a navíc divadlo loutkové! Další obdivuhodnou věcí je to, s jakým zápallem a obětavostí v divadle dobrovolníci pracují a dělají to především pro děti a jejich radost. Ve svém volném čase.

► Když se řekne slovo loutka, kterou si vybavíte jako první? Mě osobně napadne Pinocchio nebo Spejbl a Hurvínek.

MČ: Vybaví se mi naše celá sbírka. Nic konkrétního. Opravdu celá řada těch zavěšených kusů, která se nám podařila historicky podědit, ale i díky Kamilu Čelíkovskému a jeho žákům Střední uměleckoprůmyslové školy a Vyšší odborné uměleckoprůmyslové školy, kteří se zasloužili o doplnění chybějících loutek, se sbírka stále rozrůstá. Pod pojmem loutka si opravdu představím vahadlo, špagáty a ten kus propracovaného dřeva, ale nic konkrétního. Žádnou oblíbenou loutku nemám.

► Jak jste se k loutkaření dostala?

MČ: Do Sokolovny do loutkového divadla jsem chodila, už když to tam vedl starý pan Vinš. Nejprve jsme se chodili s bratrem koukat a později jsme se i angažovali při hraní. Bylo nám tehdy mezi deseti a dvanácti lety. Což bylo ještě před rekonstrukcí. Chodily tam tenkrát například paní Buzická, Dlabalová a Kroupová, se kterými jsme hráli. Když jsem byla na střední škole, tak jsem divadlo nenavštěvovala, ale nastoupila jsem až pak, přibližně od dvaceti let. Dvouletou pauzu jsem poté měla při mateřské. Po panu Vinšovi dělal principála Jiří Sodomka, potom Šárka Krutská, po ní Šárka Zámečníková. Za Šárky Krutské – manželky sokolského starosty – proběhl takový pohádkový boom.

► Pohádkový boom zní dobře, jak to myslíte?

MČ: Měla chuť udělat nové pohádky, klasické. Rozšířil se repertoár o tradiční kusy, a to divadlo dost posílilo. Na to konto se snížil průměrný věk diváků, protože tam začaly chodit i tříleté děti.

„Pod pojmem loutka si opravdu představím vahadlo, špagáty a ten kus propracovaného dřeva.“

► Jak vzpomínáte na dobu pana Vinše?

MČ: Byla jsem dítě, takže očima dítěte jsem vnímala ty pohádky jako trochu strašidelné, možná až hororové. Pan Vinš měl takový svérázný směr, kterým to divadlo vedl. Pohádky si psal, myslím, až na nějaké kusy sám a měl rád dramatické scénky. Leckdy se stalo, že polystyren lítal vzduchem, nebo občas i něco vzplálo. To by dnes vůbec nešlo. Měl rád opravdu akční scény a efekty při hrách nešetřil. Oheň se např. dělal tzv. střelnou vatou, což je kyselinou ošetřená vata. Kouř jsme dělali smícháním manganistanu s peroxidem vodíku. Tyto efekty zajišťoval můj bratr s Karlem Čelíkovským a nejednou byli plamenem sežehnuti. Jednou si tam brácha sežehnul i obočí. Další věc byla kvalita loutek, která nebyla moc dobrá. Loutky nedržely při sobě, občas se stalo, že se hlava oddělila od těla, a to mohlo působit děsivě. Loutkové divadlo za pana Vinše byla opravdu velká

divočina a bylo to dost o improvizaci, jak s hrou samotnou, tak s personálem.

► Hraje se stále na stejném místě, v prvním patře Sokolovny?

MČ: Ano, ale prostředí se trochu změnilo. Samozřejmě za Vinšova působení to mělo svou atmosféru, na kterou jsme byli zvyklí. Brali jsme to tak, jak to bylo, a vzpomínáme na to rádi. Atmosféra je teď jiná a po té rekonstrukci je to snad i takové veselejší. Ale všeobecně loutkové divadlo nemá obdoby a není to dnes tak běžná věc, jako třeba když jdete do kina. Je to prostě zážitek a nenahraditelná atmosféra.

► Kolik stojí vstupné a jaký je zájem?

MČ: Minulý rok bylo vstupné 80 Kč. Nejprve bylo dobrovolné, pak 50 Kč a nyní 80 Kč. Většinou se sál naplní.

► Jak často se zkouší a jsou pohádky každý rok stejné?

MČ: Jelikož jsme amatéři dobrovolníci, tak zkoušíme v sobotu a v neděli hrajeme. To je sice málo, ale máme sedm představení. Zkoušeli jsme hrát i dvě představení za sebou v jeden den, ale to bylo velmi náročné. Sestavení pohádek je každý rok jiné. Zkoušeli jsme v jedné sezoně po té první Tříkrálové pohádce tři další pohádky a pak znovu ty tři pohádky zopakovat, aby se naplnil počet sedmi pohádek. Hráli jsme tak tři pohádky a každou dvakrát, ale diskutujeme to a každému

vyhovuje něco jiného. Letos bude každé vystoupení jiná pohádka.

► Jaká představení se hrají a kdy?

MČ: První je vždy v lednu Tříkrálová pohádka. Pak ty klasické pohádky typu O šípkové Růžence, Červená Karkulka, Budulíněk... Přesný program je uveden v tomto Zpravodaji. Loni, po covidu, jsme zavedli, že proběhla jedna pohádka po sezoně, kterou hrály pouze děti. Máme v plánu dát dětem prostor i letos, takže z uvedených sedmi pohádek děti dvě z nich zahrají samy. Vždy se hraje v zimní sezoně, a to od 14.30 hodin každý druhý víkend.

„Loutkové divadlo za pana Vinše byla opravdu velká divočina a bylo to dost o improvizaci, jak s hrou samotnou, tak s personálem.“

► Jak je vaše divadlo uzpůsobené?

MČ: Divadlo v Sokolovně má jednu nevýhodu, a to, že jsou interpretace rozdělené. Vodič je nahoře a dole je mluvič. Naše loutky jsou převážně určeny na krátké vedení. Některé mají například díru v hlavě, to proto, že tam byla půlmetrová tyč, kterou se vodilo. S těmito loutkami v malém divadle je manipulace jiná, než jak to je u nás v divadle, kde máme loutky na provázcích. Loutky na tyči jsou lépe ovladatelné a jejich pohyby jsou zřetelnější. Také se nemůže stát, že se loutky do sebe zamotají. Naše loutky mají úvaz delší a vodiči jsou dva metry vysoko. Mluviči jsou vlastně takoví dabéři.

► Jak se pozná, zda je člověk spíše mluvič, nebo vodič?

MČ: Závisí na povaze daného člověka. Někteří lidé zvládají obě funkce, takže v případě potřeby (či někdy lenosti) buď mluví, anebo vodí. Introverti spíše vedou loutky. Extroverti se vyřádí při mluvení, někdy je potřeba improvizovat, což není moc lehké v případě divadla. Když se loutky zamotají, a tím se například zbrzdí nástup na scéně, tak buď z toho musí ten vodič nějak vybruslit, nebo nastoupí bdělý mluvič a nějak to okecá, případně se čeká, jak to dopadne, a tím vzniká hluché místo. V tom je to těžké. I na různých školeních, kde jsem byla, říkali, že pro takovou situaci východisko není. Musí se ale vzít v úvahu, že jsme amatéři, že ti lidé do toho vkládají svůj vlastní volný čas.

► Jaké další nedostatky divadlo má?

MČ: Možná také, že s tou horší manipulací s loutkami se váže i to, že ve scénáři je například, že loutka nese koláčky, ale není dost dobře možné, aby je nesla. To mi trochu vadí. Ráda bych to o tyto detaily obohatila, protože je pak celá scéna pestřejší a není to jen o slovech, líbivých loutkách a hezkých kulisách. Spoustu věcí jsme již vyladili, ale není možné podchytit vše. Je jasné, že diváci si to uvědomují, protože ty tradiční pohádky znají.

► Jaké používáte efekty během představení?

MČ: Měli jsme recepty a vyráběl nám některé věci i pan Dlabal (pozn.: Rozhovor v čísle 1/2023), což byly efekty hojně používané za pana Vinše. Ty jsme tedy z bezpečnostních důvodů zrušili a veškeré efekty nyní máme na elektriku, např. kouřstroj, kotlík, svítilny, nebo děláme efekty zvukové na všemožné hudební či chřestící nástroje. Některé zvuky ještě občas pustí do reproduktorů zvukař ze své kabinky.

► Kolik loutek má divadlo k dispozici?

MČ: Nyní je to určitě číslo vyšší než 100. Přesně to ale nevím.

► Hraje s Vámi někdo z rodiny?

MČ: Partnera ani mladší z dcer divadlo neuchvátílo, zato uchvátílo mou starší dceru, která se mnou chodila do divadla už zhruba od tří let. Hrozně ji to baví. Je vodič. Divadlem prošli okrajově i mí rodiče jako inspicienti a aktivně můj bratr, který stojí mimo jiné za výrobou mnoha kulís. Například perníková chaloupka je opravdu lepená ze samostatných malých sololitových destiček, tam jsme se oba dost vyblbli.

► Kolik je dnes členů divadla?

MČ: Nyní jsou v oddíle čtyři členové, ale ve skutečnosti je nás dobrovolníků v divadle patnáct – sedm dětí a osm dospělých, takže když se všichni sejdem, je nás až až. Byla by potřeba nějaká řídící posila. Někdo, kdo by na nás koukal a říkal by, co je výrazně špatně a co udělat líp. Mohl by jen sedět v hledišti a sledovat to. Něco takového dělal kdysi pan Vinš. A nikdo si tehdy moc nedovolil oponovat, vládl tam pevnou rukou. My to tam máme takové demokratické. Já bych rozhodně uvítala nějakého partáka-režiséra.

„Byla by potřeba nějaká řídící posila.“

► Jde čistě o hraní, nebo je i nějaký hudební doprovod při představeních?

MČ: O hudební doprovod na kytaru se stará Ondřej Krutský. S manželkou Šárkou obohatili některé pohádky o zpěv a hudbu, takže se dá říci, že je to skoro takový muzikál. A pak buď já, nebo Jindra Weinfurth občas zahrajeme na flétnu. Ondřej i František Rašner umí improvizovat, občas dají nějakou hlášku, která se ujme a představení ožíví. Na konci každé pohádky přijde Kašpárek a zazpívá, řekne říkanku nebo hádanku.

► Hrála jste někdy i mimo divadlo v Popovicích?

MČ: Když jsem pracovala jako průvodkyně v lesní školce v Těptíně, tak jsme tam s kolegyněmi hrály pod názvem Loutky v lese. Ty v Kamenici hrají dodnes. Jednou v měsíci, zpravidla ve středu, v kulturním domě. Tam jsem vodila i mluvila, což je opravdu náročné, ale bavilo mě to. U nás by tyto obojetné role ani

dobře nešly, protože by to ten vodič neukřičel, aby byl v hledišti slyšet. Řešily by to nějaké porty, ale hlavně to chce plnou znalost příběhů a notnou dávku improvizace.

► V minulosti proběhla rekonstrukce, tím jsou myšleny vnitřní prostory Sokolovny, je to tak?

MČ: Ano, je jasné, že zvenku by to také zasloužilo, ale vím, že je to otázka financí a tím více je to složité. Sokolovna je obrovská. Rekonstrukce vnitřních prostor divadla, za čímž stál finančně obecní úřad, pivovar a velká parta dobrovolníků z řad tehdejších členů divadla, proběhla zhruba před dvaceti lety. Udělalo se hlediště, jeviště, zázemí, nová elektrina, omítky, vymalovalo se a položily se koberce. Samozřejmě by bylo krásné mít zrekonstruované všechno zvenku, zateplení, fasádu... aby Sokolovna byla reprezentativní. To je sen asi každého z nás, ale je to bohužel finančně náročné. Na drobnostech se pracuje, zpevňuje se kamenná zídka, která se kácela, což je věc, která se už odložit nedá. Předchozí vedení sehnalo dotace na rekonstrukci sálu a výčepu, čímž se zvelebily společné a společenské prostory.

„Loni, po covidu, jsme zavedli, že proběhla jedna pohádka po sezoně, kterou hrály pouze děti.“

► Kdo stojí za tím, že loutkárna stále funguje?

MČ: Stojí za tím všichni, kteří loutkárnou prošli, protože zde zanechali nemalou stopu. Těm bych moc ráda poděkovala. Díky tomu fungujeme, máme na čem stavět, z čeho se poučit a z čeho čerpat. A velké díky i všem, kteří v současné době za divadlem stojí. Že nezištně věnují svůj čas těm nejmilejším, které máme – našim dětem.

Mnohokrát Vám děkuji za rozhovor a přeji Vám, aby se třeba díky němu přihlásila nějaká řídící osoba, která bude „tahat za provázky“. Přeji Vám i celému divadlu a samozřejmě všem našim čtenářům příjemné svátky a do nového roku jen to nejlepší! ■

Kontakt: Markéta Čistá, principálka divadla
E: m.cista@seznam.cz / T: 737 044 492

Program pohádek letošní sezony v naší Sokolovně naleznete na str. 23.